

ефективніше та безпечніше спілкуватися на робочому місці. Читання та прослуховування різноманітних джерел, таких як книги, статті, подкасти та відео, може розширити словниковий запас і знання. Практика та застосування мовних навичок у різних ситуаціях допоможе підвищити вільність і впевненість у володінні мовою. Крім того, вивчення та повага до мовних уподобань і норм конкретної робочої групи може продемонструвати повагу та обізнаність.

Отже, покращення мовної обізнаності може допомогти особистості зрозуміти мовне та культурне розмаїття робочого середовища та відповідно реагувати на нього. Мовна обізнаність – це здатність розпізнавати й аналізувати особливості, функції та наслідки використання мови в різних контекстах і цілях. Для цього слід спостерігати за тим, як мова використовується на робочому місці, порівнювати, як нею користуються різні працівники, а також оцінювати та адаптувати власне використання мови в різних ситуаціях. Використання лінгвістичних засобів є вирішальним фактором, який може впливати на безпеку на робочому місці багатьма способами. Удосконалюючи мовні навички та обізнаність, особистість зможе спілкуватися в робочому середовищі зрозуміліше, шанобливіше, що зрештою призведе до створення безпечнішої та успішнішої організації роботи в цілому.

1. Пивоваров В. М., Савченко Л. Г., Калашник Ю. І. Ділова українська мова: Навч. посіб. Харків : Право, 2008. 120 с.

2. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг: Соц. Диференціяція укр. мови. Київ : Критика, 2005. 464 с.

УДК 81'276.6:355:81'25

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/702-704

Ріта КАЛЬКО

професор кафедри
українознавства та іноземних мов,
кандидат педагогічних наук

Ольга МАКСИМЕНКО

завідувач кафедри
українознавства та іноземних мов,
кандидат філологічних наук, доцент,

Олександра МІНЧЕНКО

слухач магістратури ННІ права
та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ МАШИНИ ТЬЮРІНГА
ЯК ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ СУЧАСНОГО ВІЙСЬКОВОГО
ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

Працюючи над створенням універсальної машини для обчислювання, А. Тьюрінг глибоко аналізує процеси, пов'язані з мисленневою діяльністю людини, зокрема, як вона може імітуватися машиною. Універсальність цифрової обчислювальної Машини Тьюрінга (МТ) полягає в наслідуванні будь-якого процесу з дискретними станами. Учений доходить висновку: якщо машині властива ознака універсальності, то не варто створювати нові машини, щоб виконувати різні обчислювальні операції, усі обчислення можуть бути виконані за допомогою однієї єдиної цифрової обчислювальної машини, якщо забезпечувати її належною програмою для кожного випадку. Сучасні дослідники в першу чергу звертають увагу на використанні МТ із лінійною програмуючою стрічкою, для моделювання мисленневих процесів, що мають алгебраїчний характер. Автори вважають перспективним звернення до геометричних відповідників подібного процесу. Оскільки стрічка МТ з макросом «PROGRAM» має розмірність $R=2$, логічно уявити, що у зв'язку із ускладненням знаків розмірність кінцевої стрічки з макросом «PRINT» буде мінімум $R^*=2$. Ураховуючи

квадратичне уповільнення Тьюрінга, реально розмірність знаходиться у інтервалі $4 \geq R^* \geq 2$. Саме тому стрічка МТ з макросом «PRINT» визначає площину та утворює топологічні вузли які будуть адекватними відповідниками первісного значення при перенесенні його у нову систему координат.

Подібні теоретичні концепти можливо використовувати для військового перекладу, як мови команд, яка потребує формалізованого підходу. Військова термінологія відрізняється своєю специфікою та унікальністю, включаючи слова та вирази, які майже виключно вживаються у військовому середовищі, а також запозичення з інших мов та жаргонізмів. У наш час спостерігається активна розробка нових видів зброї та технологій, що зумовлює появу нових термінів та понять у військовій лексиці [1, с. 28].

Зокрема, у сучасній англійській військовій термінології можна виділити наступні категорії:

Електронні та технічні засоби: Ambush detection device – технічний засіб виявлення засідок; Laser rangefinder – лазерний далекомір.

Терміни, пов'язані з організацією сухопутних військ: Logistics operations – центр керування тилом; Electronic countermeasures – електронна протидія.

Авіаційна термінологія: Radar picket aircraft – літак радіолокаційного дозору; Continuous airborne alert – безперервне бойове чергування у повітрі; Gunship – озброєний гелікоптер; Aviation battalion – авіаційний батальйон, батальйон армійської авіації; Copterborne – те, що перевозиться на гелікоптерах; Helilift – переміщення на гвинтокрилах [3, с. 28].

У процесі перекладу військової термінології виникають два принципові аспекти, які потребують уваги. По-перше, військові тексти мають велику кількість специфічних термінів та абревіатур. По-друге, ці терміни можуть формувати ідіоми, що ускладнює їх переклад.

У перекладі англо-української військової термінології також існує ризик зіткнення з міжмовними омонімами. Наприклад, слово «barracks» українською перекладається як «казарми», а не «баракки», оскільки в англійській мові воно означає «загальні житлові одиниці для військовослужбовців» [4, с. 27]. Деякі терміни та визначення можуть мати різноманітні тлумачення залежно від контексту. Наприклад, слова unit та command мають кілька значень, такі як *структура військового елемента* або *наказ командира*, і їхнє розуміння потребує врахування контексту та специфіки використання.

Усі ці аспекти вимагають від перекладачів не лише знання мови, а й глибокого розуміння військової сфери та контексту, що ускладнює процес перекладу. Однак правильне врахування цих факторів дозволить досягти точного та зрозумілого перекладу військових текстів, забезпечуючи ефективну комунікацію та розуміння між різними мовними спільнотами. Наприклад, Стрілецька рота, описана як rifle company, або частина роти зі штаб-квартирою та бойовими діями, може мати різну чисельність та склад. Однак, українські лексикографічні ресурси не містять терміну rifle company, та combat attachments [1, с. 641]. Термін rifle company, якщо перекладений дослівно, може призвести до неправильного розуміння, як це сталося з терміном *тимчасове напівзруйноване укриття*, замість *казарми*. Перекладач, не маючи відповідних знань, може випадково використати непридатний переклад, як це сталося з *toy company*, замість *стрілецька рота* [3, с. 24]. Подібний прямий переклад може призвести до непорозуміння, як це сталося з *soft skin vehicle*, що було неправильно перекладено як автомобіль з м'якою шкірою. У таких випадках важливо враховувати метафоричний контекст та знаходити адекватні еквіваленти.

Один із термінів, що часто неправильно інтерпретується перекладачами, - це mission, який військовий жаргон використовує з різними семантичними відтінками. Замість традиційного перекладу *бойовий порядок*, часто вибирається інтернаціоналізм, що може мати різні значення в українській мові [2, с. 20]. Тому для точного перекладу важливо консультиватися з експертами в даній галузі. Наприклад, фраза He does not have a safety clearance, перекладена за допомогою звичайного словника, може бути незрозумілою, оскільки термін safety clearance має різні значення в українській мові, але у військовому контексті він означає *доступ до конфіденційних чи секретних даних* [3, с. 38].

Отже, одним із ключових методів перекладу термінів-неологізмів військової галузі є використання контекстуальних лексико-семантичних замінів. При цьому, важливо враховувати не лише семантичні відтінки, а й контекст та специфіку військової термінології. Неточний переклад військових термінів може призвести до серйозних наслідків, тому важливо розвивати компетенцію у перекладі військових текстів. Подальші дослідження можуть спрямуватися на створення А. Тьюрінгом обчислювальної машини МТ, здатну

теоретично вирішувати завдання, які люди раніше вирішували за допомогою розумових здібностей. Для з'ясування поставленого питання А. Тьюрінг проводить аналогії, саме порівнюючи людський розум з цибулиною. Він пише: «Розглядаючи функції мислення або мозку, ми виявляємо певні операції, які можливо повністю пояснити в термінах суто механічного процесу. Можна сказати, що вони не відповідають справжньому розуму: це свого роду «лушпиння», яке варто обібрати, щоб виявити справжній розум. Однак, розглядаючи частину, що залишилася, ми знову виявимо «лушпиння», яке теж варто зняти. Постає питання: «Якщо ми продовжуватимемо цей процес, чи вдасться нам коли-небудь дібратися до розуму «сьогодення», або ж зрештою, ми знімемо «лушпиння», під яким нічого не залишиться?» В останньому випадку ми вважаємо, що «розум має механічний характер» [5, с. 433-460]. Універсальність цифрової обчислювальної Машини Тьюрінга (МТ) полягає в наслідуванні будь-якої машини з дискретними станами.

Конструктивний опис природної мови Машиною Тьюрінга дозволяє уявити мову як частково рекурсивну функцію й описати її як загальнономатематичну задачу з кодування машини Тьюрінга. Традиційні алгоритми опису мови засновані на вирішенні математичної задачі оптимізації, яка передбачає простий перебір теоретично можливих варіантів. З урахуванням квадратичного уповільнення таке завдання стає практично нездійсненним, коли настає ситуація «інформаційного вибуху» та програма губиться серед великої кількості рівнозначних варіантів [6]. Так, залучення універсальних теорій дозволяє створити алгоритми, які відкидають велику кількість неграматичних конструкцій і створюють автоматичні критерії вибору найбільш оптимальних варіантів перекладу. Основою теоретичного створення таких програм буде уявлення про граматику природної мови як множини алфавіту з урахуванням слабкої самоподібності гілчастих структур.

1. Бойко Ю.П., Долинський Є.В. Особливості перекладу англійської військової термінології. Актуальні проблеми філології та перекладознавства. 2020. № 20. С. 17–21.
2. Калімулін Т. М., Лексико-граматичні особливості англо-українського перекладу текстів військового дискурсу. Редакційна колегія. 2022. С. 49.
3. Лаврик М.В. Лексико-семантичні та жанрово-стилістичні особливості воєнно-політичного перекладу. MS thesis. Національний університет Запорізька політехніка, 2022.
4. Нагач Марина Мирослава Хоменко. Особливості перекладу військових термінів. Scientific Collection «InterConf+» 2023. С. 596-606.
5. Turing, Alan (October 1950), «Computing Machinery and Intelligence», *Mind* LIX (236): 433—460.
6. Kalko R. Principles of algorithmization of machine translation in the theories of language evolution (based on the Ukrainian-English translation) 2017 International Journal of Advanced Research (IJAR). P. 706–709.

УДК 821.161.2-1Шев
DOI: 10.31733/15-03-2024/2/704-706

Любов МІРОШНІЧЕНКО

доцент кафедри
міжнародних відносин
та соціально-гуманітарних дисциплін,
кандидат філологічних наук, доцент

Марія ВОЙТКО

студентка ННІ права
та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МІЙ ШЕВЧЕНКО: ПРОРОЦТВА МИТЦЯ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

У сучасному світі відбувається багато подій, змушуючі особистість переосмислити та усвідомити, що будь-який народ має право на вільне життя, свободу власного вибору, формування та збереження культури та традицій багатьох поколінь, що є основою консолідації нації та її зміцнення. Українці упродовж багатьох століть виборюють це право й